

กิจการสุสาน (กุโบร์) กับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

นายซีรอฮันคาร์ ปาทาน

รองประธานกรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานคร

“อินนาลิลลาฮี วะอินนาอิลัยฮิร่อญูอน”

“แท้จริงพวกเราเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ (ช.บ.) และแท้จริงพวกเราจะกลับไปยังพระองค์”

เป็นประโยคที่พี่น้องมุสลิมกล่าวในขณะที่ได้รับข่าวว่ามีผู้เสียชีวิต ซึ่งเมื่อมีการตายเกิดขึ้นเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน ที่จะต้องสำนึกและตระหนักว่า ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปตามบัญชาของพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) โดยการจัดการศพของมุสลิมที่เสียชีวิตต้องดำเนินการตามหลักและบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ได้แก่ การอาบน้ำศพ การห่อศพ (การกะฟีน) การละหมาดญะนาซะฮ์ และการฝังศพ ซึ่งจะฝังไว้ในสุสานหรือที่เรียกว่า “กุโบร์” ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า กุโบร์เป็นส่วนประกอบสำคัญของชุมชนมุสลิม และมักตั้งอยู่ใกล้กับมัสยิด

ในกรุงเทพมหานครมีสุสาน (กุโบร์) ที่มีสยิดรับฝังศพอยู่ไม่น้อยกว่า 130 แห่ง กระจายอยู่ในพื้นที่ 23 เขต โดยเขตหนองจอกมีจำนวนสุสาน (กุโบร์) มากที่สุดถึง 31 แห่ง (ข้อมูลจาก สกอ.กทม. พ.ศ. 2565) ซึ่งการบริหารกิจการสุสาน (กุโบร์) นอกจากข้อกำหนดตามหลักการศาสนาแล้วยังเป็นเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายและระเบียบของทางราชการอีกด้วย จึงเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่มีสุสาน (กุโบร์) ในความรับผิดชอบ รวมทั้งผู้มีหน้าที่ดูแลซึ่งได้รับมอบหมายจากมัสยิด ต้องทำความเข้าใจในข้อกำหนดและระเบียบแนวทางปฏิบัติของทางราชการ เพื่อให้การดำเนินกิจการสุสาน (กุโบร์) เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมโดยรวม

ในปัจจุบันมีกฎหมายหลักและกฎหมายท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับกิจการสุสาน (กุโบร์) ได้แก่

- พระราชบัญญัติสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. 2528 และพระราชบัญญัติสุสานและฌาปนสถาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550
- กฎกระทรวง (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. 2528
- ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง สุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. 2546

ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวมีสาระสำคัญที่เป็นการควบคุมการดำเนินกิจการสุสานเพื่อประโยชน์ในการรักษาสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต การสาธารณสุขและอนามัยของประชาชน ซึ่งจะหยิบยกประเด็นที่น่าสนใจพอสังเขปมานำเสนอ ดังนี้

1. มีการจำแนกสุสานและฌาปนสถานออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 สุสานและฌาปนสถานสาธารณะ หมายความว่า สถานที่ที่จัดไว้สำหรับเก็บฝัง หรือเผาศพสำหรับประชาชนทั่วไป แต่ไม่รวมถึงสถานที่ที่ใช้สำหรับเก็บศพชั่วคราวในสถานพยาบาล ตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล

1.2 สุสานและฌาปนสถานเอกชน หมายความว่า สถานที่ที่จัดไว้สำหรับเก็บฝัง หรือเผาศพสำหรับตระกูลหรือครอบครัว หรือมิตรของตระกูลหรือครอบครัว แต่ไม่รวมถึงสถานที่ที่ใช้สำหรับเก็บศพชั่วคราวในเคหสถาน โดยสถานที่ตั้งของสุสานและฌาปนสถานเอกชนต้องไม่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือเทศบาล

กรณีสุสาน (กุโบร์) ของมัสยิดจึงจัดอยู่ในประเภทสุสานสาธารณะ

2. การจัดตั้งสุสานและดำเนินการนั้น ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ซึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือ ผู้อำนวยการเขต หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย ทั้งนี้ มัสยิดซึ่งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายสามารถยื่นคำขอรับใบอนุญาตจัดตั้งสุสานสาธารณะได้ โดยที่ดินที่จะใช้เป็นที่ตั้งสุสานดังกล่าวทางมัสยิดต้องเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง รวมทั้งสถานที่ตั้ง ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 มีเนื้อที่ไม่น้อยกว่าหนึ่งไร่

2.2 อยู่ห่างจากทางหลวงที่เป็นทางหรือถนนสำหรับประชาชนใช้ในการจราจรสาธารณะไม่น้อยกว่าห้าสิบเมตร

2.3 มีรั้วหรือกำแพงแสดงอาณาเขตโดยรอบไว้ชัดเจน ด้านที่อยู่ห่างจากทางสาธารณะให้สร้างเป็นกำแพงทึบ สูงไม่น้อยกว่าสองเมตรห้าสิบเซนติเมตร ทางเข้าออกต้องมีประตูปิดกั้น

2.4 สถานที่สำหรับฝังศพนั้น ต้องมีสภาพที่น้ำท่วมไม่ถึง และห่างจากทางน้ำซึ่งประชาชนใช้ในการจราจรสาธารณะ ห้วย แม่น้ำ คลอง หรือแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์อื่น อย่างน้อยสี่ร้อยเมตร เว้นแต่ในกรณีที่มีการป้องกันกั้น และสิ่งปฏิภูม รั้วไหลตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด สถานที่สำหรับฝังศพนั้นสามารถตั้งอยู่ห่างจากทางน้ำไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยเมตร

3. นอกจากการขอรับใบอนุญาตจัดตั้งสุสานสาธารณะ ซึ่งในกรณีของมัสยิดที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลจะเป็นใบอนุญาตแบบ สผ. 2/1 แล้ว จะต้องมีการยื่นขอรับใบอนุญาตดำเนินการสุสาน

สาธารณะด้วย ซึ่งจะเป็นใบอนุญาตแบบ สผ. 4 โดยผู้แทนของมัสยิดที่รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการ
สุสานสาธารณะ ต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดดังนี้

- 3.1 มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- 3.2 ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- 3.3 ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- 3.4 ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ทั้งนี้ ใบอนุญาตจัดตั้ง และใบอนุญาตดำเนินการสุสานสาธารณะให้ใช้ได้จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม ของปี
สามนับแต่ปีที่ออกใบอนุญาต และการขอต่ออายุใบอนุญาตให้ยื่นคำขอที่ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ
สำนักงานเขตท้องที่ที่จัดตั้งสุสาน ก่อนใบอนุญาตเดิมสิ้นอายุไม่น้อยกว่า 30 วัน

4. สำหรับข้อปฏิบัติในการฝังศพที่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง สุสานและฌาปน
สถาน พ.ศ. 2546 ได้ระบุไว้ มีดังนี้

- 4.1 ที่ฝังศพอยู่ห่างจากแนวเขตสถานที่สำหรับฝังศพไม่น้อยกว่า 4 เมตร
- 4.2 หลุมฝังศพแต่ละหลุม อยู่ห่างกันไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร
- 4.3 ฝังหีบศพ หรือสิ่งบรรจุหรือห่อศพ อยู่ต่ำกว่าระดับพื้นดินไม่น้อยกว่า 1
เมตร
- 4.4 ห้ามฝังศพเกินกว่าหลุมละหนึ่งศพ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของ
ศพทั้งสองฝ่าย
- 4.5 การฝังศพผู้ตายด้วยโรคติดต่ออันตรายต้องทำลายเชื้อโรคที่ศพโดยวิธีที่เจ้า
พนักงานท้องถิ่นกำหนด

5. ประการสำคัญที่เป็นหน้าที่ของผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งและหรือผู้ดำเนินการสุสาน
ต้องปฏิบัติ มีข้อกำหนดไว้ดังนี้

- 5.1 ต้องแสดงใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ทำการสุสาน
- 5.2 จัดให้มีทะเบียนแสดงกิจการของสุสานตามแบบที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
กำหนด
- 5.3 ทำรายงานโดยการคัดข้อความในทะเบียนเป็นรายเดือนถึงเจ้าพนักงานท้องถิ่น
ภายในวันที่ 7 ของเดือนถัดไป
- 5.4 ห้ามมิให้เก็บหรือฝังศพที่ไม่มีใบมรณบัตร หรือมีแต่ข้อความไม่ถูกต้อง เมื่อได้
แก้ไขถูกต้องแล้วจึงจะดำเนินการได้

5.5 ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานสาธารณสุขในเรื่องทำความสะอาด ชำระล้าง หรืออบสถานที่แห่งหนึ่งแห่งใดบริเวณสุสานและยวดยานซึ่งใช้บรรจุศพด้วยยาทำลายเชื้อโรค

5.6 ต้องอำนวยความสะดวกตามสมควร ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานฯ ซึ่งเข้าไปในบริเวณสุสานในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจสอบหรือเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายสุสานและฌาปนสถาน

นอกจากกฎหมายหลักที่ควบคุมดูแลการดำเนินกิจการสุสานข้างต้นแล้ว ยังมีข้อกำหนดอื่น ๆ อาทิ กฎหมายควบคุมอาคารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรั้วหรือกำแพงของสุสาน รวมถึงอาคารต่าง ๆ ภายในสุสานและในกรณีที่มีมัสยิดดำเนินการถมดินภายในสุสาน ก็ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย และข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ควบคุมการขุดดินการถมดิน โดยการถมดินที่มีความสูงของเนินดินเกินกว่าระดับที่ดินต่ำเจ้าของที่อยู่ข้างเคียง และมีพื้นที่เกินกว่า 1,600 ตารางเมตร (1 ไร่) ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น เป็นต้น ทั้งนี้ ในกรณีมีข้อสงสัยหรือต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติม มัสยิดสามารถติดต่อสอบถามโดยตรงได้ที่สำนักงานเขตท้องที่ที่จัดตั้งสุสาน หรืออาจมีหนังสือหรือประเด็นปัญหาการปฏิบัติกับข้อกำหนดไปยังสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณาและประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต่อไป
